

ACTUALITAT

MÉS TEATRE LÍRIC CATALÀ

REIVINDIQUEM EL LLEGAT D'ENRIC MORERA

AQUEST 2015 ALGUNES ACCIONS DETERMINADES HAN RECORDAT EL 150È ANIVERSARI DEL NAIXEMENT D'ENRIC MORERA, HOME INDISPENSABLE PER CONÈIXER EL TEATRE LÍRIC CATALÀ. LA SEVA DEDICACIÓ I EL SEU CONVENCIMENT, AIXÍ COM LA VARIETAT DE LES OBRES I LA POPULARITAT QUE ASSOLÍ, ENS HAN DE CONVIDAR A TORNAR-LES A ESCOLTAR.

TEXT Francesc Cortès. UAB • FOTOGRAFIES: Centre de Documentació de l'Orfeó Català

Aquest títol, que evoca l'article escrit per Lluís Serrahima el 1959 tot reclamant cançons catalanes noves –el tret de sortida de la Nova Cançó–, Enric Morera l'hauria signat. El catalanisme que es forjava a final del segle XIX necessitava vies d'expressió per arribar al públic des de la manifestació musical llavors més influent sobre la societat: la lírica. És semblant al que s'esdevingué amb la Nova Cançó en temps de la Transició. Morera fou un dels impulsors amb més braó en la dèria per segellar la música amb trets de catalanitat.

En els trenta anys que separen les estrenes de *Jesús de Nazareth* (1894) de *Baixant de la Font del Gat* (1926), el context sociopolític i els models musicals canviaren radicalment. Les sensibilitats eren diverses en estètica, políti-

ca i cultura. Els públics s'acomodaren a l'aparició de nous corrents que trastocaren el món de l'espectacle –el cinema, els balls, les cupletistes o l'esport. Les estratègies culturals solcaven mars procel·losos: conjuntures com els fets del «Cu-cut!» del 1905 i la resposta col·lectiva que donà suport a Solidaritat Catalana expliquen l'èxit sense precedents de *La Santa Espina* (1907). Morera estava amatent a totes les oscil·lacions que buscaven amb immediatesa un llenguatge propi, adreçat a tots els estaments socials i registres culturals. En les més de quaranta obres de tipus líric temptejà diverses expressions. Morera s'interessà per una expressió espontània amb la força del que volia ser natural, aliè als discursos maximalistes.

Després d'haver-se dedicat amb intensitat al món del teatre líric, podem entendre el seu esclat d'ira en veure's

bandejat de la programació del Festival Internacional de Música Contemporània l'abril de 1936 a Barcelona. L'enrabiada l'exterioritzà en l'opuscle *Moments viscuts*, en què buidà el pap sense eufemismes. Entre moltes expansions, Morera es dolia d'un acte públic del 1929 en el qual un orador havia sentenciat, tendenciosament, sobre el "nonat teatre líric català, que és de tanta transcendència, treure'l dels llims del desig per a fer-ne una forta i bella realitat".

NO POQUES DIFICULTATS

El Teatre Líric Català no fou només un conjunt de temporades, iniciades el 1901, amb durades i èxit desiguals. Entre les quals van reeixir les organitzades pel pintor Lluís Graner entre 1905 i 1908. Els estudis de Minguet i Aviñoa centren aquelles empreses. El corrent, però, venia d'abans, i ben divers. És impossible unificar-lo. Les interessants i simbolistes propostes d'Apel·les Mestres no compartien llenguatge ni tampoc s'adreçaven al mateix públic que fruïa amb les gitaneries veristes de Vallmitjana, o amb la gresca provocadora de Mantua. Morera s'embranchà en totes aquelles aventures.

Tenia molt clar el que no volia: una còpia del flamenquisme castís provinent de Madrid. Una altra cosa és que fluctués des de l'esteticisme d'avantguarda del teatre d'art parisenc, fins a les revistes del Paral·lel, on alguns volien guanyar el terreny de la pornografia també

L'ENREGISTRAMENT DE LA VIOLA D'OR

◆ Recuperada per l'Associació per a la Divulgació, l'Ensenyament i la Promoció de la Música Catalana (ADEP.CAT), el segell Discmedi ha publicat fa poc un enregistrament de *La viola d'or*, amb text d'Apel·les Mestres i música de Morera.

◆ *La viola d'or* s'estrenà l'agost de 1914, en temps de la Mancomunitat. L'obra sorgí d'una empresa impulsada per un terratinent de la Garriga –Fèlix Fages– i l'escenògraf Salvador Alarma.

◆ Aprofitaren l'interès de la colònia d'estiuejants pels espectacles a l'aire lliure. Fou un dels diversos projectes de "teatres de natura", a semblança d'altres festivals iniciats feia poc a Europa: Beziers, Nîmes, Verona o Ais de Provença.

◆ Va ser un èxit de públic, que hi acudí en una xifra entre els sis i set mil. S'hi implicaren actors com Enric Borràs i Josep Santpere.

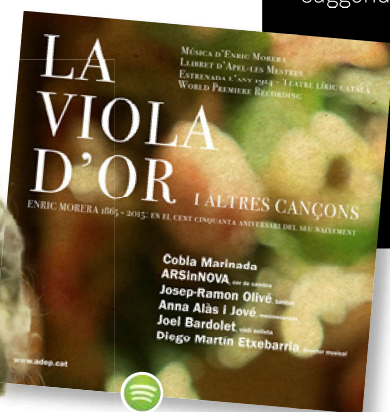
◆ L'obra d'Apel·les Mestres és una de les més suggeridores del repertori català, absolutament singular, poètica i evocadora.

◆ Morera optà per compondre unes il·lustracions musicals escrites per a cobla. Agradaren al públic i solucionaren el problema acústic d'una representació al mig del bosc.

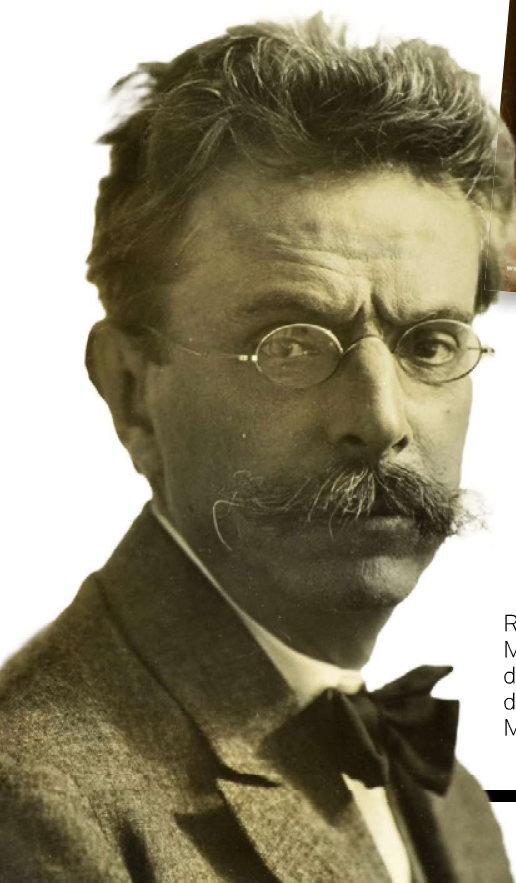
per al català. Mai no es posaren d'acord. La premsa de l'època –amb poca propietat, mal anomenada "recepció"–, no va ajudar-hi gaire, interessada a interpretar-ho des de les ideologies respectives. El «Diario de Barcelona» es carregava el teatre en català; «La

Veu de Catalunya» afavoria les manifestacions artístiques desinteressades, però arrufava el nas quan hi veia guany econòmic; «L'Esquella de la Torratxa» aplaudia les provocacions; la històrica «Revista Musical Catalana» es vanta que els coristes de l'Orfeó no fossin gent de teatre, perquè el fet de «disfressar-se» i «actuar» no el creien digne; «La Vanguardia» criticava la música massa sardanesca de les obres de Morera; «Joventut» exigia el tot o res davant de l'incipient teatre líric, no s'adonava que creixia sense recursos ni empires.

Les obres de Morera abastaren des de la picada d'ullet sorneguera –sortosament– a Wagner amb *La fada* (1897), passant per la grandiloquència èpica d'*Emporium* (1905),

Retrat d'Enric Morera procedent del fons fotogràfic del Palau de la Música Catalana.

Morera vist per Ramon Casas, en un dibuix procedent del fons del MNAC.

fins als cuplets enrevistats que es cantaven a cafès i tavernes amb *La Paula en té unes mitges* (1923) o *Baixant de la Font del Gat* (1926).

Morera també va provar sort un breu temps amb la sarsuela a Madrid: compongué *Al cantar de la jota i El tío Juan* –col·laborant amb Chapí. Necessitava fer bullir l'olla. El panorama a Catalunya era incert. Va posar música a Calderón de la Barca, de la mateixa manera que ho féu amb Pitarra, Verdaguer, Rusiñol, Guimerà, Sagarra, Carner, Apel·les Mestres, Massó i Torrents, Iglesias, Vallmitjana, Masriera, Marquina, Mantua o Viura. Pocs compositors catalans van moure's amb una desimboltura tan diversa. Sense fer escarafalls, posava música al Pitarra catalanesc d'*El ferrer del tall*, i després es descordava amb "La Marieta de l'ull viu".

MÉS ENLLÀ DE LA CRISI

La reiterada i enfadosa cantarella de la crisi i el fracàs del líric català és un lloc comú que convindria relativitzar en el temps. Un estudi centrat al voltant de 1898, de C. Lahera, ens ha demostrat la variabilitat i la inestabilitat de les temporades, amb uns percentatges de representacions en català que evidencien una diglòssia cultural envers el gènere en castellà i l'òpera forana. Diglòssia no és crisi, és un problema intern. Morera es va arruïnar quan va fer d'empresari, però mai com a compositor. El 1915 la revista «El Teatre Català» obria l'any amb una sentència d'actualitat colpidora: "*Tot-hom se plany de la crisi, com en diuen, del Teatre Català... lo que passa és que'l nostre Teatre se troba en una crisi d'evolució ascensional a la que's realitza en el pas de teatre de Regió a teatre de Nació.*"

MORERA ES VA ARRUÏNAR QUAN VA FER D'EMPRESARI, PERÒ MAI COM A COMPOSITOR

Malgrat l'enfadosa crisi de fa 101 anys –el 1914–, al Teatre Principal es reposava *Lalegria* que passa de Morera, amb text de Rusiñol, obra que arribà a unes

300 repeticions, juntament amb la seva paròdia *El castell dels tres dragons*. Mentre, al Teatre Espanyol triomfava Raquel Meller amb *La corte del faraón* i *La carne flaca*. Aquella dualitat provocava la reacció de l'esperit català noucentista, que buscava una "sana moral del catalanisme" per fer front a la cultura dels "toros, football, els cafès concerts, els boy Scouts i els vaudevilles". Pel mes de maig de 1914, el regidor de la Lliga Regionalista, Pere Muntaniola, proposà que l'Ajuntament de Barcelona instituís una subvenció a dues obres de teatre català: per a una obra recitada i també per a una obra lírica. La qüestió palpitava. Potser no trobava la sortida, que seria barrada quan arribà la dictadura de Primo de Rivera.

No tota la dissort s'hauria d'atribuir a les amenaces repressores. En una entrevista que «La Veu de Catalunya» dedicà a Joan Lamote de Grignon, a final d'agost de 1914, aquest opinava de manera idèntica a Morera. Amb un to més reposat, assegurava sobre el líric en català que "*mentre en parlin només els músics que fan òperes, o les seves amistats, no tindrem teatre líric [...] la clàssica capelleta barcelonina és l'entrebanc més gros que trobarà el Teatre Català*". ▽